

G`AZZOLIY ASARLARI ASOSIDA TAVBANING MOHIYATI VA INSON RUHIYATIDADI O`RNI

Uralova Rayhona Abditolip qizi

Shakhrisabz State Pedagogical Institute

1st year student , Faculty of Philology , Foreign

Language and Literature

Annotatsiya : Mazkur ilmiy ish Abu Hamid al- G`azzoliy tomonidan yozilgan ”Ihyo ulum ad-din ” asaridagi tavba mavzusining mohiyati va inson ruhiyatidagi o`rni haqida tahliliy mulohazalarga bag`ishlangan . Asarda tavba nafaqat gunohan voz kechish , balki inson qalbining poklanishi , o`zini anglash va Allohga chin dildan yuzlanish jarayoni sifatida talqin qilinadi . G`azzoliy tavbani ma`naviy yangilanishning boshlang`ich bosqichi deb hisoblaydi va uni ilm , pushaymonlik va iroda kabi asosiy tarkibiy qismlar orqali izohlaydi . Ushbu tezis tavbaning ruhiy salomatlikka ijobiy ta`sirini hamda zamonaviy inson hayotidagi dolzarbligini yoritadi . Maqolada asarning bugungi davr kontekstidagi ahamiyati ham alohida tahlil qilingan bo`lib , u G`azzoliy merosining hozirgi kunda ham dolzarb va foydali ekanligini ko`rsatadi .

**Kalit so`zlar:** Tavba, gunohdan poklanish, G`azzoliy, Ihyo ulum ad-din, ma`naviy yangilanish, qalb pokligi, nafs nazorati, ichki inqilob, ruhiy tarbiya, Allohga qaytish, islom axloqi, inson ruhiyati, diniy tafakkur, zamonaviy ma`naviyat, ma`naviy-madaniy tiklanish.

Annotation : This academic work is dedicated to analyzing the essence of repentance (tawba) and its role in the human psyche, as presented in Abu Hamid al-Ghazali's renowned work Ihya Ulum al-Din. In this context, repentance is not merely the act of abandoning sin, but a comprehensive process of spiritual purification, self-awareness, and sincere return to God. Al-Ghazali views repentance as the initial stage of moral renewal, emphasizing its three essential components: knowledge, remorse, and willpower. This thesis explores the positive psychological effects of repentance and its

relevance to modern life. The analysis highlights how al-Ghazali's teachings remain spiritually and intellectually significant even in today's world.

Keywords: Repentance, purification from sin, al-Ghazali, Ihya Ulum al-Din, spiritual renewal, purification of the heart, control of the self (nafs), inner transformation, spiritual education, return to God, Islamic ethics, human psychology, religious thought, contemporary spirituality, moral and cultural revival.

Аннотация: Данное научное исследование посвящено аналитическому рассмотрению сути покаяния и его роли в духовной жизни человека на основе произведения Абу Хамида аль-Газали «Оживление наук о религии» (Ихья улум ад-дин). В этом труде покаяние трактуется не только как отказ от греха, но и как процесс очищения сердца человека, осознания себя и искреннего обращения к Аллаху. Аль-Газали рассматривает покаяние как начальный этап духовного обновления и объясняет его через такие основные компоненты, как знание, раскаяние и воля. В данной работе раскрывается положительное влияние покаяния на психологическое здоровье человека, а также актуальность этой темы в жизни современного общества. Также отдельно проанализировано значение данного учения в контексте сегодняшнего дня, что подчеркивает, насколько наследие аль-Газали остается востребованным и полезным в наше время.

Ключевые слова: покаяние, очищение от греха, аль-Газали, «Оживление наук о религии», духовное обновление, очищение сердца, контроль над нафсом, внутренняя трансформация, духовное воспитание, возвращение к Аллаху, исламская этика, психология человека, религиозное мышление, современная духовность, моральное и культурное возрождение.

Islom falsafasi va axloqshunosligining yirik namoyandalaridan biri bo'lgan Abu Hamid al-G'azzoliy inson qalbining poklanishi va Allohga yaqinlashishi yo'lida tavbani eng muhim omillardan biri sifatida ko'rsatadi. Uning "Ihyo ulum ad-din" asarining alohida bobida tavba masalasi keng muhokama etiladi. Ushbu tezisdagi G'azzoliyning tavba

haqidagi qarashlari, tavbaning shartlari, bosqichlari, inson ruhiy holatiga ta'siri hamda zamonaviy inson hayotidagi dolzarbligi tahlil qilinadi.

1. G'azzoliy ta'limotida tavbaning ma'naviy va ruhiy mohiyati

G'azzoliy tavbani nafaqat gunohdan yuz o'girish, balki qalbni Allohga burish, gunohning zararini tushunib, chin ko'ngildan afv so'rash deb tushuntiradi. Unga ko'ra, tavba - bu qalbda sodir bo'ladigan ichki inqilob, ya'ni inson o'z nafsini tanqid qilish, qilgan xatosini tan olish va uni takrorlamaslikka qat'iy qaror qilishdir.

U "Ihyo ulum ad-din"da shunday deydi: "Tavba uch narsani o'z ichiga oladi: qilgan gunohidan pushaymon bo'lish, gunohni tark etish va kelajakda unga qaytmaslikka niyat qilish." Bu holatlarda faqat til bilan emas, qalb bilan tavba qilish muhim ekani ta'kidlanadi.

2. Tavbaning shartlari va bosqichlari

G'azzoliy tavbaning uchta asosiy shartini ajratadi:

1. Ilm – inson qilgan ishi gunohligini anglab yetishi.
2. Halovat (pushaymonlik) – qalbda pushaymonlik hissining uyg'onishi.
3. Iradat – gunohni tark etishga qat'iy qaror va kelajakda uni takrorlamaslik niyati.

G'azzoliy bu shartlarni tahlil qilib, shunday xulosa qiladi: agar tavba chin dildan bo'lsa, Alloh uni albatta qabul qiladi. U Qur'oni Karimning tavba bilan bog'liq oyatlariga, jumladan, "Zumar" surasining 53-oyatiga tayanadi: "Ey (gunohda) haddan oshgan bandalarim! Allohning rahmatidan noumid bo'lmanglar. Albatta, Alloh barcha gunohlarni mag'firat qilur. Zero, U (cheksiz) mag'firat qilguvchi va rahmli Zotdir."

3. Tavbaning inson ruhiyatidagi o'rni

Tavba inson qalbini poklaydi, ruhiy yengillik baxsh etadi va gunohning og'irligini yengillashtiradi. G'azzoliy inson ruhining uch holatini ko'rsatadi:

- Nafs al-ammara – gunohga buyuruvchi nafs;
- Nafs al-lawwama – o'zini ayblovchi nafs (bu holatda tavba kuchli bo'ladi);

- Nafs al-mutma'inna – Allohga rozi va xotirjam nafs.

Tavba orqali inson nafs al-lawwama bosqichiga o'tadi va bu bosqich ma'naviy yuksalish sari birinchi qadamdir. G'azzoliy nazarida bu holat insonni mukammallikka olib boradi.

4. Zamonaviylik kontekstida G'azzoliy tavbasi

Bugungi zamonda texnologiya, axborot oqimi va ma'naviy beqarorlik insonlarni ko'p hollarda gunohga undaydi. Shunday paytda G'azzoliyning tavbaga oid qarashlari nihoyatda dolzarbdir. U nafaqat diniy, balki psixologik jihatdan ham insonning ichki inqirozidan chiqishiga yordam beradi. Ruhiy tushkunlik, bezovtalik, stress kabi holatlardan qutulishda qalb pokligi muhim ahamiyatga ega. G'azzoliy shuni anglatadi: tavba bu – Allohga qaytish, demak, haqiqiy tinchlik manbaiga qaytishdir.

Xulosa: G'azzoliy tavbani insonning o'ziga va Yaratganga bo'lgan munosabatini yangilovchi, uni ma'naviy jihatdan o'stiruvchi eng muhim amallardan biri deb hisoblaydi. Bugungi kunda ham bu qarashlar o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Tavba – bu gunohdan qutulish emas, balki insonni yangi hayot sari boshlovchi yo'ldir. Har bir inson qalbi poklikka, or-nomusga, haqiqatga intilsa, G'azzoliy ta'limotlari uning ma'naviy yo'lboshchisiga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-G'azzoliy, Abu Hamid. Ihyo ulum ad-din (Diniy ilmlarni tiriltirish). Qohira: Dar al-Ma'rifa, 2005.
2. Al-G'azzoliy. Kimyo-yi saodat (Saodat kimyosi). Tehron: Intishorot-e Elmi va Farhangi, 1990.
3. Qur'oni Karim, Zumar surasi, 53-oyat.
4. Al-Attas, Syed Muhammad Naquib. The Concept of Education in Islam. Kuala Lumpur: ISTAC, 1991.

5. Nasr, Seyyed Hossein. Science and Civilization in Islam. Harvard University Press, 1968.
6. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Tafsiri Hilol. Toshkent: Hilol Nashriyoti, 2015.
7. O‘zbekiston Respublikasi Din ishlari bo‘yicha qo‘mita. Islom ma’rifati asoslari, Toshkent, 2020.